

Livet er et samleband

Er livet bare et samleband, der vi ikke har kontroll over vår egen oppgave? Er livet bare tilfeldig og uten noen mening? I en industrialisert verden med rutiner og forventninger kan følelsen av å være en av mange slå rot i mennesket. I en butikk er alle på leting etter det de skal ha, nedover Karl Johan har alle en destinasjon de skal til. Vi har familie, kollegaer og vi har venner, men ingen skal samme veg som deg. Det er du som tenker dine tanker, det er du som står for dine handlinger. Vi blir fortalt hva som er forventet av oss, men likevel skal vi ta egne valg. Vi er alene i oss selv, men vi er også en del av noe større. Er hvert menneske en øy, eller er vi alle en del av fastlandet?

En uavbrutt tradisjon i filosofihistorien er knyttet til tanker omkring eksistens og mening. I løpet av vårt korte livsløp ønsker mennesket så gjerne at det skal ligge noe mening bak det. Vi blir kastet inn i denne virkeligheten, vi blir kastet inn i en verden hvor vi er en av mange. Mennesket er bevisst over sin egen eksistens, og vi vet at vi er grunnleggende frie. Mennesket kan forkaste, dømme, godta, det kan velge selv. Vi erkjenner at vi er ansvarlige for våre egne handlinger, noe som kan skape både angst og glede ved tilværelsen. Ved enhver valgsituasjon står mennesket alene, er derfor hvert menneske en øy?

«Kvart menneske er ei øy» ble skrevet av Tarjei Vesaas i 1964. Vesaas sier at det er kjent at hvert menneske står for seg selv, at hvert menneske er en øy. Det vi kan gjøre, er å bygge bruer mellom disse øyene. Vi foretrekker kanskje ord for å knytte oss til andre, men også berøring og blikk kan fungere som «bruer av gull». «Det finst finare bruer enn ord over til andre, men berre i den rette, sjeldne stund». Når en minst venter det, eller når en minst trenger det det, kan én berøring få det ensomme mennesket til å se over til en annen øy.

I etterkrigstiden stod følelsen av fremmedgjøring sterkt. I diktet «Som i en kinosal», skrevet av Paal Brekke, kommer det upersonlige forholdet mellom mennesker fram. Livet er som en film, det spilles om og om igjen. Menneskene i kinosalen er som skygger som sitter med ryggen til deg. Du skal ikke stille spørsmål, du skal bare se filmen. Dette modernistiske verket skal beskrive hvordan en ikke føler seg hjemme i tilværelsen, at en ikke føler seg sett. Hva er meningen med å bygge bro mellom hverandre, når alle står med ryggen til deg? Hva skal man gjøre når det er ingen som ser deg?

Jean Paul Sartre mente at mennesket må møte opplevelsen av tomhet og meningsløshet. En slik holdning til meningsløsheten finer vi også i absurdismen. En absurdist hevder at det ikke fins svar på spørsmålene om mening og sammenheng i livet. En må akseptere at tilværelsen er håpløs og tilfeldig. Som franskmannen Robbe-Grillet sa, «Verden er verken meningsfull eller absurd, den er». Men hjelper slik tenkning? Gjør ikke slike tanker livet om til en forbannelse, og døden til en frelse? Jeg vil ikke gå inn for å kalle en absurdist for en pessimist eller svartseer, men slik mørk tenkning vil ikke hjelpe mennesket, som allerede er en øy.

Men hva om mennesket ikke var en øy, hva om det var en del av fastlandet? John Donne skrev i 1624 teksten «Intet menneske er en øy». Han hevder at vi alle er en del av det Hele. «Hvert menneskes Død formynsker Meg, ti jeg er innesluttet i menneskeheten». Alle betyr noe for det store bildet, alle står sammen i en helhet. Vi er mange, vi er ulike, men vi er her sammen. I dette er det mulig å finne trøst, i dette er det mulig å se at mange små utgjør noe som er større enn en selv.

Vi kan ikke se bort ifra at verden er stedet hvor mennesket eksisterer. Martin Heidegger, en tysk filosof, ment at mennesket og verden ikke kan skilles. Det vi omgir oss med, både ting og mennesker, vil alltid ha en betydning for oss. En bok kan være bare en bok, helt til vi er ute etter innholdet og leser den, da blir dette objektet nyttig for oss. Ved å lese denne boken blir vi knyttet til papiret som kommer ut av naturen, vi blir knyttet til forfatteren som skrev ordene. Slike sammenhenger utgjør menneskets verden, en verden vi ikke kan skille oss fra.

Vi kan ikke skille oss fra verden, men verden kan likevel virke uforståelig i blant. Det kan virke uforståelig at mennesket skal ha behov for en mening. Det kan virke uforståelig at man kan føle seg alene, selv i et rom som er fylt med mennesker. Du kan irritere deg over at foreldrene dine, gang på gang spør hvordan skoledagen har vært, når det i grunn ikke er noe å fortelle. Du kan også irritere deg over at kassadamen på Bunnpris behandler deg som et insekt. Du velger selv hvilken holdning du skal ha til det som skjer rundt deg, du bestemmer selv hvordan livet skal være. For du kan gi foreldrene dine et utfyllende svar neste gang de spør om skoledagen, og du kan prøve å forstå at å jobbe som kassadame på Bunnpris ikke alltid er like lett. Du kan velge å engasjere deg i verden, dele noe av deg selv med andre, forsøke å bygge en bru.

I motsetning til Paal Brekke, vil jeg si at filmen som spilles i kinosalen ikke er den samme hver gang. Hver film som spilles, og hver dag som går, er ikke lik den forrige. Som et tenkende vesen vil mennesket møte både motbakker, så vel som medbakker. Menneskets fornuft og sanser er en frustrerende dans, som vi i grunn ikke har kontroll over. Vi har sansen for kontroll, fordi da vet vi det som kommer. Men det skjer ting i filmen som kan komme uventet, det skjer ting i livet som kaster oss ut av stolen. Mangelen på kontroll kan vekke følelsen av angst og forvirring. Men det er bare tankene som snakker, tankene kan være vår beste venn og verste fiende.

Vi har ikke alltid styring på det som skjer i livet, og vi kan ha dager hvor verden virker som et fremmed sted. Vi kan også ha dager hvor vi ser at vi utgjør en viktig del av samlebandet. Vi kan dra sammen med noen på kino, sammen kan vi synge til «The sound of music». Vi eksisterer fordi vi tenker, handler og engasjerer oss. Livet på samlebandet er kanskje fylt med rutiner og forventninger, men alle er i samme fabrikk. Med en lett berøring, med ett blikk, kan vi få kontakt med en annen arbeider. «Når ein fingertupp langs ein arm er som springande bruer av gull».

Kan mennesket være en øy, samtidig som det er en del av fastlandet? Vi er alle vår egen øy, med hus, veier og mennesker. Det kan regne på vår lille øy, og det kan oppstå branner i de små husene. Men ut fra denne øya går det utallige mange bruer som forener oss med andre. Skulle vi noen gang trenge hjelp med å slukke brannen, eller trenge en venn å leke med i solen, er det bare å krysse en av bruene. Noen ganger kan vi søke tilflukt i vår egen, lille verden, i vår egen øy. For av og til må vi ta vare på menneskene og husene som befinner seg der.

Kommentert [p1]: Introduserer tematikken i teksten.

Kommentert [p2]: Knytter til tekstvedlegg og tematikken i dem.

Kommentert [p3]: Introduserer de filosofene som det blir vist til seinere i teksten.

Kommentert [p4]: Tilbake til tekstvedlegg og overgang til nytt avsnitt.

Kommentert [p5]: Fin bruk av hovedpoenget til Vesaas.

Kommentert [p6]: Anvender kunnskap i en ny og relevant sammenheng.

Kommentert [p7]: Greier å flette bred kunnskap inn i teksten på en relevant måte.

Kommentert [p8]: Viser forståelse for Donnes tekst og forklarer med egne ord.

Kommentert [p9]: Knytter de store tankene til det hverdagslige som alle kan kjenne seg igjen i.

Kommentert [p10]: Nye og kreative språklige bilder.